

Čtení se psem v teorii a praxi

Lucie Honová, Šárka Honová

KATEDRA PEDAGOGIKY DOLNOSLEZSKÉ VYSOKÉ ŠKOLY VE VRATISLAVI

DiDAi2!

Didaktické impulsy 2

Ostrava 5. 10. 2019

Abstrakt

Cílem příspěvku je informovat o praktických zkušenostech z projektu s názvem Čtení se psem, realizovaného pedagogy Dolnoslezské vysoké školy ve Vratislavi, organizace ARIS, z.s., Školičky na farmě v Ostravě a Základní a mateřské školy v Ludgeřovicích. V příspěvku se budeme zabývat nejen pozitivními zkušenostmi, ale i vlivy, které mohou bránit využití a dalšímu rozvoji této metody v podmínkách českých škol. Ve světle výzkumných poznatků ze zahraničí a závěrů našich kazuistik v rozmezí let 2008-2019 se jeví aktivizační metoda čtení se psem jako velmi účinná. Zvláště vhodná je pro výuku čtení u dětí úzkostných, dětí s různým typem znevýhodnění i jako nástroj prevence vyloučení z kolektivu dětí z jiného kulturního prostředí.

V českých podmínkách je to také výzva pro management škol a pedagogy, stejně jako pro výzkumné týmy, které by pomohly vyplnit teoretické vakuum v české odborné literatuře.

Výběr spolupracujících rodin a škol pro zapojení do projektu se řídil takovými faktory, jakými jsou například ochota školy, pedagogů a rodičů ke spolupráci, přítomnost integrovaných žáků, provozní podmínky pro pobyt psa ve škole. Podmínkou pro výběr canisterapeutického týmu bylo vysokoškolské vzdělání psovoda a další vzdělávání v oboru pedagogiky, terapie a podobně, pes musí splňovat zdravotní a hygienické podmínky a musí mít splněn test povahy – zkoušku canisterapeutického psa.

Klíčová slova :

Animoterapie, didaktika, canisterapie, čtení, čtenářská gramotnost, školní pes.

Kdo jsme a co děláme

- Aliance pro Rozvoj, Integraci a Soužití, z.s. (dále jen ARIS z.s.) - je organizací zabývající se od roku 2007 prevencí patologických jevů, výchovou a vzděláváním u všech generací.
- Jednou z metod používaných k naplnění hlavního cíle organizace je také canisterapie. V současné době máme v organizaci 10 CT týmů. Výchově a vzdělávání za přítomnosti zvířat se aktivně věnují 3 z nich.
- Forma canisterapie – výchova a vzdělávání ze přítomnosti psa je uplatňovaná v republikovém projektu ARIS „Čtení se psem“, na kterém se podílejí také doktorandi DSW Lucie Honová a Šárka Honová. Předmětem jejich výzkumu tentokrát není pes a jeho interakce s dítětem, ale pedagog. Dosavadní výzkumy s tematikou využití psa ve škole se pedagogovi, jeho potřebám, názorům, očekáváním, pochybnostem, obavám věnují výjimečně a velmi okrajově.

Teoretická východiska čtení se psem

- Zahraniční zkušenosti s terapeutickým využíváním zvířat se v anglické literatuře věnují především terapiím ve smyslu rehabilitace a psychické podpory dětí a mládeže s různými formami znevýhodnění, případně s poruchami chování nebo se závislostmi. Využití psa ve výuce se v posledních 10 letech věnuje pouze jeden projekt v Izraeli, jeden v Japonsku a jeden v Katalánsku. Systematicky se využití psa ve škole věnuje německá odborná literatura, a to nejen v souvislosti s integrací dětí z jiného kulturního prostředí.
- Publikované výzkumy a odborná česká literatura v oblasti zooterapie se dosud týká jejího využití rehabilitačního, případně aktivit za přítomnosti psa v zařízeních sociálních a zdravotních služeb.
- V poslední dekádě (cca od roku 2006) byla v ČR zpracována řada bakalářských a diplomových prací a několik dizertací kvalitativního charakteru, avšak tematicky opět zaměřených na „terapii“ se zvířaty ve smyslu psychologickém a rehabilitačním u klientů sociálních služeb, výjimečně u dětí se specifickým tělesným nebo kombinovaným znevýhodněním. Kvantitativně zpracovaných prací je v ČR minimum a jedná se spíše o dotazníkový průzkum u zanedbatelného počtu respondentů, než o skutečný systematický výzkum kvantitativní metodou. Samostatnou kapitolou, mající vztah k absenci kvalitních teoretických základů, je česká „praxe“ v podobě návštěv laických týmů ve školách a školských zařízeních, často uskutečňovaných pouze se záměrem reklamy „canisterapeuta“ a někdy i jeho rychlého výdělku. Tyto návštěvy jsou velmi kontroverzní a v kombinaci s neznalostí pedagogů, co je a co není profesionálně provedená canisterapie, hrozí také riziko úrazu.

(Příklad nevhodné a nezvládnuté „canisterapie“ na základní škole – zdroj FB:

<https://www.facebook.com/100009231682173/videos/2334708970180136/?id=100009231682173>

Mozkově kompatibilní vzdělávání a čtení se psem

Integrovaná tematická výuka Susan Kovalikové (1995) vychází z nejnovějších poznatků o fungování lidského mozku. Pedagog **Leslie Hart** začal v této souvislosti preferovat termín „**mozkově kompatibilní vzdělávání**“. Kovaliková definuje osm didaktických zásad, které musejí být zakomponovány do výuky, aby byla tzv. „mozkově kompatibilní“. Nepřítomnost některé z těchto zásad podle citovaných autorů zabraňuje efektivní výuce.

Osm mozkově kompatibilních podmínek (zásad):

- 1) nepřítomnost ohrožení,
- 2) smysluplný obsah,
- 3) možnost výběru,
- 4) přiměřený čas,
- 5) obohacené prostředí,
- 6) spolupráce,
- 7) okamžitá zpětná vazba,
- 8) dokonalé zvládnutí.

Mozkově kompatibilní vzdělávání a čtení se psem – ukázka praxe

Děti se v přítomnosti psa cítí uvolněné. Pes je nesoudí, nesměje se, když udělají chybu. Děti jsou motivované – pes číst neumí, pouze ony mu mohou říct, co je v knížce napsáno... Foto: archiv ARIS

v MŠ, ZŠ i v nízkoprahových zařízení při doučování

Práce s dítětem – cizincem: seznámení s češtinou, podpora pozice dítěte v kolektivu

Soutěž se psem v nízkoprahovém zařízení, jako součást doučování českého jazyka

Je to skvělé, ale...

Šance pro rozšíření metody výchova a vzdělávání za přítomnosti psa:

- *potřeba ukotvení a rozvoje teorie,*
- *vzdělávání,*
- *osvěta,*
- *publikace příkladů dobré praxe,*
- *pregraduální i postgraduální příprava pedagogů.*

Dosavadní limity rozšíření metody výchova a vzdělávání za přítomnosti psa:

- *„lidské zdroje“,*
- *rodiče,*
- *legislativa - administrativa,*
- *nedostatečné kontrolní mechanismy v souvislosti s neznalostí,*
- *neexistence standardů kvality v zooterapii v ČR.*

Děkujeme za pozornost!

Všechny použité fotografie byly pořízeny na základě informovaného souhlasu v souladu s platnou legislativou.

Možnosti řešení současné situace a předcházení stereotypům v přístupu k využívání metody canisterapie – formy výchova a vzdělávání za přítomnosti psa obě autorky tohoto příspěvku vidí v důsledném pregraduálním i postgraduálním vzdělávání všech pracovníků pomáhajících profesí, kteří chtějí metodu canisterapie používat.

Zdroje

- Beetz, A., Heyer, M. (2016). Lesen mit Hund. Chancen und Grenzen der hundegestützten Leseförderung. Lernen und Lernstörungen, 5(2), pp. 119-130.
- Beetz, A. (2015). Hunde im Schulalltag: Grundlagen und Praxis. München: Reinhardt.
- Bertschi-Kaufmann, A., Graber, T. (Hrsg.), A. (2010). Lesekompetenz, Leseleistung, Leseförderung – Grundlagen, Modelle, Materialien. Zug: Klett und Balmer Verlag.
- Calvo, P. et al. (2017). Dog assisted therapy for teenagers with emotional and behavioural issues: A multicentre study. Oxford: European psychiatry, The journal of European Psychiatric Association. Cit. 16.3.2018, dostupné z [https://www.europsy-journal.com/article/S0924-9338\(17\)30433-9/fulltext](https://www.europsy-journal.com/article/S0924-9338(17)30433-9/fulltext)
- Kovalíková, S. (1995). Integrovaná tematická výuka. Kroměříž: Spirála.
- Lacinová, J. (2007). Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In: Velemínský, M. (ed.) Zooterapie ve světle objektivních poznatků. České Budějovice: Dona.
- Nerandžič, Z. (2006). Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit: Praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů. Praha: Albatros.
- Podroužek, L. (2002). Integrovaná výuka na základní škole. Plzeň: Fraus.
- Rosebrock C., Nix, D. (2008). Grundlagen der Lesedidaktik und der systematischen schulischen Leseförderung. Hohengehren: Schneider Verlag.
- Thelenová, K., Tvrdá, A., Burianová, A., Bicková, J. (2018). Možnosti profesionální zooterapie v sociální práci: sborník odborných textů. Liberec: Elva help.
- Velemínský, M. et al. (2007). Zooterapie ve světle objektivních poznatků. České Budějovice: Dona.
- Spolkové ministerstvo školství a žen (2014). Hunde in der Schule. Allgemeine Hinweise zu Tieren in der Schule. Vídeň: Bundesministerium für Bildung und Frauen. Cit. 16.3.2018, dostupné z <https://bildung.bmbwf.gv.at/schulen/unterricht/ba/hundeinderschule/hundeinderschule.pdf?6aamp9>
- Stránky organizace Školní psi ve Švýcarsku: <https://schulhunde-schweiz.ch>
- FB: <https://www.facebook.com/100009231682173/videos/2334708970180136/?id=100009231682173>

